

MEDIJIMA

Predmet: Saopštenje o reformi pravosudnog sistema

Poštovani/e,

povodom aktuelne rasprave o ustavnim promjenama, Građanska alijansa (GA) ovim putem želi da ukaže na neophodnost sveobuhvatne reforme pravosuđa, koja se neće ticati samo ustavnih reformi, već aktuelni trenutak treba iskoristiti za dodatno poboljšanje situacije u pravosuđu kako bi proces pregovora bio efikasniji, a građani dobili efikasniju zaštitu i servis sudova. Sveobuhvatnijom reformom, pokazali bi smo međunarodnoj javnosti da sazrijevamo kao društvo i da smo svjesni problema koji trebaju biti rješavani, a ne da ih rješavamo samo onda kada se to od nas traži sa strane. Dijalog u Parlamentu, koji u konačnom treba da dovede do zajedničkog cilja, treba da bude samo osnova za širu diskusiju oko ukupnog sređivanja stanja. U tom cilju, na osnovu svog dosadašnjeg rada u oblasti pravosuđa, GA predlaže da se pažnja posveti i sljedećim problemima:

Terminološke preciznosti

Posebno naglašavamo potrebu da se o stručnim ocjenama stanja, javnomjenskim istraživanjima i sličnim prilikama razdvoji sudstvo i tužilaštvo. Problemi sa kojima se susrijeću sudstvo i tužilaštvo su po našim analizama različiti. Stoga u ocjenama i analizama treba biti precizan. Po našim ocjenama odgovornost i najveći dio problema koji su u fokusu javnosti su uglavnom na strani Tužilaštva.

Ustavne promjene

Način izbora predsjednika Vrhovnog suda koji je prema sadašnjem čl. 124 Ustava bira i razrješava te funkcije Skupština na zajednički predlog predsjednika Crne Gore, predsjednika Skupštine i predsjednika Vlade. Na ovaj način sudstvo je bilo u potpunosti isključeno iz odlučivanja i na taj način je politički djelovano na sudije i sudstvo. Izbor predsjednika Vrhovnog suda treba da vrši sudski savjet 2/3 većinom ili eventualno parlament 2/3 većinom.

Sastav sudskog savjeta prema dosadašnjem članu 127 važeceg Ustava je: Sudski savjet ima predsjednika i devet članova. Predsjednik Sudskog savjeta je predsjednik Vrhovnog suda. Članovi Sudskog savjeta su: 1) četiri sudije koje bira i razrješava Konferencija sudija, 2) dva poslanika koje bira i razrješava Skupština iz reda parlamentarne većine I opozicije; 3) dva ugledna pravnika koje bira i razrješava predsjednik Crne Gore; 4) ministar pravde. Izmjenu izvršiti da umjesto dva poslanika budu birani dva pravnika koji će biti predloženi od strane vlasti I opozicije a ostala dva na predlog Predsjednika Crne Gore.

Funkcionalnost Ustavnog suda

Iz izvještaja o pregledu rada Ustavnog suda za 2011. godinu jer jos uvijek nema za 2012. godinu ostalo je nezavršenih predmeta u iznosu od 54.41% Da bi se poboljšala efikasnost potrebna je izmjena u dijelu stvaranja manjih vijeća sudija koji bi odlučivali o predmetima koje su podnijeli pojedinci i gdje se plenarna sjednica saziva samo ako treba donijeti

odluku o novim ili važnim pitanjima. Takođe, predviđeno je povećanje broja sudija sa 7 na 9. Smatramo da treba povećati broj saradnika koji se bave isključivo ustavnosudskim predmetima kao i broj zaposlenih u stručnoj službi.

Ukoliko se riješi problem efikasnosti Ustavnog suda, u značajnom bi se popravilo stanje u broju premeta koju su građani Crne Gore podnijeli pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu. Sada je Crna Gora u samom vrhu po broju premeta po glavu stanovnika, što je velika blamaža za naše sudstvo.

Nadležnost

Prema važećem Ustavu Crne Gore Vrhovni sud je najviši sud u Crnoj Gori. Međutim Ustavni sud ima mogućnost da pobija presude Vrhovnog suda (slučaju Nikolaidis). Potrebno je do kraja definisati nadležnosti oba suda kroz Ustav Crne Gore.

Tužilaštvo

Izbor Vrhovnog državnog tužioca bi trebalo da vrši sudski savjet 2/3 većinom ili eventualno 2/3 većinom u Skupštini. Tužilački savjet treba da se sastoji od I.-Vrhovnog državnog tužioca; II-4 državna tužioca; III-2 advokata koje bira i razrješava Skupština na predlog većine i opozicije; IV-2 pravnika koje imenuje i razrješava Predsjednik Crne Gore; V-Jedan predstavnik ministarstva Pravde nadležnog za pravosuđe koji imenuje ministar Pravde. Tužilaštvo do sada nije pokazalo kapacitet da može da se suštinski reformiše i otvori za saradnju. Ne postupanje po krivičnim prijavama (Fond za manjine, zloupotreba službenih automobile, J.P. Vodovod i kanalizacija Budva, prekoračenja ovlaštenja u ZIKS-u) ne odgovaranje po urgencijama samo su dio stvari koji pod hitno treba da se promijene. Pred tužilaštvom je ogroman zadatak i što prije se uđe u suštinsku reformu tužilaštva time ćemo poslati snažnu sliku da želimo istinski da se borimo protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Transparentnost

Smatramo da se rad Sudskog i Tužilačkog savjeta mora dodatno unaprijediti tako što će njihove sjednice po pravilu biti otvorene za javnost, a sve odluke objavljene na sajtu.

Besplatna pravna pomoć

Naš monitoring rada Osnovnih sudova je pokazao da je zakon o Besplatnoj pravnoj pomoći maltene mrtvo slovo na papiru. Od 507 suđenja koje smo pratili na samo 16. suđenja ili 3,15% je bio advokat koji pruža B.P.P. U 31% advokat nije bio spreman za ročište, u 43% slučajeva nije pokazivao interesovanje za aktivno učešće u sporu a čak u jednom slučaju je sudija upozoravala stranku na nedostatke u radu branica. Rezultati ovog monitoring pokazuju da u realizaciju ovog zakona država mora hitno da uključi udruženja advokata na način što će uvesti obavezan broj pro bono usluga svih advokata. Takođe izmijeniti zakon i dodati da nevladinim organizacijama koje se bave pružanjem usluga B.P.P se nadoknađuje pola troškova angažovanja advokata. Pojačati saradnju između državnih organa jer kada je ovaj zakon u pitanju je vrlo loša i dešava da za stranku lošeg imovnog stanja koja traži b.p.p. sudovi imaju problem da dobiju informacije iz poreske uprave o imovini stranke i zbog njih se redovno probija zakonski rok od 15 dana za odgovor po zahtjevu. To probijanje rokova često ide i do 2 mjeseca a od tih informacija zavisi da li će stranka dobiti besplatnu pravnu pomoć. Sudije moraju mnogo više da se uključe u realizaciju ovog zakona.

Vještaci

Postoji realna potreba i dosta prostora za regulisanje materije koja se tice organizacije i procesnog položaja vještaka. Postoje različiti stavovi po pojedinim pitanjima, što uslovljava potrebu zakonodavne i suštinske reforme u ovoj oblasti. Potrebno je naći rješenje za efektivniju kontrolu rada vještaka i efikasnije mjere za pokretanje postupka njihove odgovornosti. Potrebno je napraviti analizu oborenih nalaza vještaka i u slučajevima kada se utvrdi povećan stepen oborenih vještacenja, preispitati njihov rad i pokrenuti odgovornost. Osim specijalizovanih stručnih radova, postoji

potreba za izradom sveobuhvatne analize o uticaju vještaka na tok i ishod sudskog postupka. Time bi se otklonile sumnje oko toga da li i na koji nacin vještaci opstruiraju sudski postupak ili pak doprinose njegovoj efikasnosti. Treba preispitati vještačke tarife prvenstveno u parničnim postupcima.

Poboljšati saradnju između sudova i Uprave policije

U toku našeg monitoringa sudova u postupcima gdje je trebala policija da postupi po zahtjevu sudije o prinudnom privodjenju u 37% slučajeva to nije ispoštovano. Na ovaj način se nepotrebno produžava trajanje sudskih postupaka i povećavaju se sudski troškovi.

Ministarstvo finansija mora da ispoštuje nalaz Državne revizorske institucije I da izvještaje koje Sudstvo ostvaruje po osnovu sudskih taksi, po osnovu izrečenih kazni i troškova postupka iskazuje analitički po vrsti prihoda, uplatiocima i iznosima jer ovako kumulativno izvještavanje stvaraju problem sudovima koji nemaju kvalitetnu kontrolu uplate sredstava po ovim osnovama.

Statistika

U domenu sudske, jednako kao i tužilačke strukture mora se učiniti mnogo više, naročito u oblasti statistike, analize i izvještavanja o kretanjima od značaja za funkcije pravosudnih organa, naročito po pitanju trajanja sudskih postupaka i kvaliteta sudskih odluka. Javnost sudskog postupka podrazumijeva i obavezu objavljivanja svih sudskih presuda, odnosno njihove dostupnosti široj javnosti, a najprikladniji model bio bi putem interneta.

Institut javnih izvršitelja

Još uvijek nije zaživio, čime se dodatno produžava stanje neizvjesnosti i dalje opterećenje sudova jednim brojem predmeta koji po svojoj prirodi mogu biti van sudske nadležnosti. U tom smislu nužno je što prije stvoriti pretpostavke za početak primjene propisa o javnim izvršiteljima, a zakonskim rješenjima pojačati odgovornost i bliže propisati ulogu organa koji su dužni pružiti asistenciju ili neposredno izvršiti sudsku odluku.

Aktivnosti Ministarstva pravde

Ministarstvo pravde treba da ubrza usvanje zakona o alternativnim sankcijama. Još uvijek nije dovoljno korišćen mehanizam restorativne pravde i alternativnih sankcija, što bi moglo dovesti do pojeftinjenja, veće efikasnosti i blagovremenosti postupaka. U domenu ažurnog i racionalnog vođenja krivičnog postupka potrebno je afirmisati načelo primjene drugih instituta obezbjeđenja prisustva okrivljenog u postupku time što bi se ojačale i više primjenivale alternative pritvoru, a primarno institut polaganja jemstva. Ovaj elemenat se oslanja na stanje u institucijama za izvršenje krivičnih sankcija koje su prebukirane, jednim dijelom i neuslovne i ne odgovaraju međunarodnim standardima.

Ministarstvo pravde u skladu sa svojim ovlašćenjima da pojača redovni i vanredni nadzor nad radom notara. Potrebno je stvarati elementarne pretpostavke za implementaciju zakonskih rješenja, naročito onih koji se tiču maloljetničkog pravosuđa. Očigledno je da u ovom trenutku sistem još nije spreman, multidisciplinarni timovi za podršku maloljetničkom pravosuđu još uvijek nijesu u funkciji, a institucije za izvršenje mjera, odnosno resocijalizaciju maloljetnika još uvijek nijesu transformisane do potrebnog nivoa.

Obrazovanje sudija

Črna Gora je usled harmonizacije pravne tekovine EU sa našim zakonodavstvom u procesu ubrzanih izmena postojećih i usvajanja novih zakona. Na ovaj način su sudije pod dodatnim pritiskom i za usavršavanjem i za praćenjem pravne literature. Pod hitno treba osvježiti fond stručne literature u sudskim bibliotekama gdje ima biblioteka a tamo gdje ih nema osnovati biblioteku. Obezbjediti kontinuiranu i obaveznu obuku sudija i tužilaca.

Praksu Suda za ljudska prava treba dodatno približiti sudijama, jer se dešavaju situacije u kojima se u presudama poziva na praksu Suda, ali se ona pogrešno interpretira.

Finansijska nezavisnost i uslovi rada

Izuzetno je važno da sudstvo dobije i finansijsku nezavisnost kroz nezavistan budžet. Uslovi rada u kojima sada funkcionišu sudije je ispod svakog standarda. Najveći broj suđenja se odvija u kancelarijama sudija koje prije svega nisu ni funkcionalne a ni prostorno zahvalne za suđenja. Dosada je prioritet bilo stvaranje prostornih uslova za rad izvršne vlasti. Potrebno je započeti sa analizom uslova za za izgradnju Palate.

Napominjemo da su sve naše ocjene samo takstavno navedene, da su one izvedene iz prethodnih istraživanja koja se mogu naći na našem web sajtu.

S poštovanjem,

Podgorica, 29.01.2013.

Građanska alijansa
Zoran Vujičić, koordinator programa vladavina prava

Dostavljeno:

- Vrhovni sud
- Ministarstvo pravde
- Skupština Crne Gore: Ustavni odbor i Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu
- Relevantne NVO